

O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINING XALQARO MOLIYA BOZORLARIGA INTEGRATSIYALASHUVIDAGI IMKONIYATLARI (O'ZMILLIYBANK AJ MISOLIDA)

Avezov Sardor Otabek o'g'li

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi magistranti

sfoooop@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18721476>

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi O'zbekiston tijorat banklarining xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvi, ushbu jarayonning mazmuni va banklarning moliyaviy barqarorligiga ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda O'zmilliybank AJ misolida xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik, xorijiy moliyaviy resurslarni jalb qilish mexanizmlari, xalqaro moliya bozorlarida ishtirok etish shakllari hamda ularning bank faoliyati samaradorligiga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, banklarning xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvida Markaziy bank siyosati va xalqaro moliyaviy standartlarning o'rni yoritilgan. Tahlillar natijasida xalqaro moliya bozorlariga muvaffaqiyatli integratsiyalashuv banklarning raqobatbardoshligi, resurs bazasining kengayishi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim omil ekanligi aniqlangan.

Kalit so'zlar: xalqaro moliya bozorlari, bank integratsiyasi, moliyaviy barqarorlik, O'zmilliybank, xalqaro kreditlar, bank siyosati, risk, raqobatbardoshlik.

Аннотация: В данной работе рассматриваются возможности интеграции коммерческих банков Узбекистана в международные финансовые рынки и их влияние на финансовую устойчивость банковской системы. На примере АО «O'zmilliybank» проанализированы механизмы привлечения внешних финансовых ресурсов, сотрудничество с международными финансовыми институтами и участие в международных финансовых рынках. Отмечается роль Центрального банка и международных стандартов в обеспечении эффективной интеграции банков в глобальную финансовую систему.

Ключевые слова: международные финансовые рынки, интеграция банков, финансовая устойчивость, O'zmilliybank, международные кредиты, банковская политика, риск.

Abstract: This thesis analyzes the opportunities for the integration of Uzbekistan's commercial banks into international financial markets and their impact on financial stability. Using O'zmilliybank JSC as a case study, the research examines cooperation with international financial institutions, mechanisms for attracting foreign financial resources, and participation in global financial markets. The findings indicate that successful integration into international financial markets enhances banks' competitiveness, resource base, and long-term financial stability.

Keywords: international financial markets, banking integration, financial stability, O'zmilliybank, international finance, banking policy, risk.

O'zbekiston tijorat banklarining xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvi bank tizimini modernizatsiya qilish, moliyaviy resurslar manbalarini diversifikatsiya qilish va banklarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xalqaro moliya bozorlariga chiqish banklarga uzoq muddatli va nisbatan arzon moliyaviy resurslarni jalb

qilish, ilg'or bank texnologiyalarini joriy etish hamda risklarni samarali boshqarish imkonini beradi. Ushbu jarayon banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashda muhim strategik omil hisoblanadi (Demirguc-Kunt, 2021).

Tijorat banklarining xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvi bir necha asosiy yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Jumladan, xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish, xorijiy kredit liniyalarini jalb qilish, xalqaro obligatsiyalar chiqarish va transchegaraviy moliyaviy operatsiyalarda ishtirok etish ushbu jarayonning muhim shakllaridir. Shu bilan birga, banklarning xalqaro moliya bozorlarida faol ishtirok etishi moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va xalqaro standartlarga mosligini talab etadi, bu esa bank boshqaruv tizimlarining takomillashuviga olib keladi (Barth, 2020).

O'zmilliybank AJ misolida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, bank so'nggi yillarda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirib, xorijiy moliyaviy resurslarni jalb qilishda faol ishtirok etmoqda. Bank tomonidan xalqaro kredit liniyalari va investitsiya loyihalarining amalga oshirilishi uning resurs bazasini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Bu jarayon bankning uzoq muddatli moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirib, kredit portfelini diversifikatsiya qilishga yordam bermoqda.

Bank faoliyatida xalqaro moliyaviy standartlarning joriy etilishi integratsiya jarayonining muhim sharti hisoblanadi. Xususan, Basel III talablari, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va risklarni boshqarish bo'yicha ilg'or amaliyotlarning qo'llanilishi bankning xalqaro moliya bozorlaridagi ishonchligini oshiradi. O'zmilliybank AJda ushbu standartlarning bosqichma-bosqich joriy etilishi xorijiy investorlar va kreditorlar ishonchini mustahkamlashga xizmat qilmoqda (Kholdorov, 2024).

O'zbekiston sharoitida Markaziy bank tomonidan olib borilayotgan islohotlar tijorat banklarining xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvi uchun qulay shart-sharoit yaratmoqda. Valyuta bozorini liberallashtirish, prudensial nazoratni kuchaytirish va kapital harakatini bosqichma-bosqich erkinlashtirish banklarning global moliya tizimiga integratsiyalashuvini jadallashtirmoqda (Murodova, 2023).

1-jadval.

O'zmilliybank AJda 2021–2025 yillarda xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuv ko'rsatkichlari dinamikasi

Yil	Xalqaro moliya institutlaridan jalb qilingan mablag'lar ulushi (%)	Xorijiy valyutadagi aktivlar ulushi (%)	Xalqaro operatsiyalar hajmi (%)	Xalqaro moliya bozorlarida ishtirok darajasi (%)
2021	28,5	31,2	34,6	42,3
2022	33,8	35,7	39,8	48,9
2023	38,6	40,4	45,1	55,7
2024	42,9	44,8	50,3	61,4
2025	47,5	49,6	56,2	67,8

Manba: muallif tomonidan O'zmilliybank AJ ochiq moliyaviy hisobotlari va tahliliy ma'lumotlari asosida tuzilgan (2025-yil).

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, 2021–2025 yillar davomida O'zmilliybank AJda xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuv ko'rsatkichlarining barcha turlari izchil o'sish tendensiyasini namoyon etgan. Xususan, xalqaro moliya institutlaridan jalb qilingan mablag'lar ulushi 2021-yildagi 28,5 foizdan 2025-yilda 47,5 foizga oshgan bo'lib, bu bankning tashqi moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlari kengayganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, xorijiy valyutadagi aktivlar ulushi 31,2 foizdan 49,6 foizgacha ko'tarilib, bankning xalqaro operatsiyalar hajmi sezilarli darajada oshganini bildiradi. Bu jarayon bank faoliyatida valyuta diversifikatsiyasi va xalqaro moliya instrumentlaridan foydalanish darajasi oshganini anglatadi. Xalqaro operatsiyalar hajmi 34,6 foizdan 56,2 foizgacha yetib, bankning transchegaraviy moliyaviy faoliyati kengayganini ko'rsatmoqda. Mazkur holat O'zmilliybank AJning xalqaro moliya bozorlarida faol ishtirok etayotganini tasdiqlaydi. Bundan tashqari, xalqaro moliya bozorlarida ishtirok darajasi 42,3 foizdan 67,8 foizgacha oshib, bankning global moliya tizimiga integratsiyalashuvi kuchayganini ko'rsatadi. Ushbu o'sish xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikning kengayishi, xorijiy kredit liniyalari va investitsiya loyihalarining amalga oshirilishi bilan izohlanadi. Umuman olganda, jadvalda keltirilgan ma'lumotlar O'zmilliybank AJda xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuv jarayoni tizimli va barqaror ravishda amalga oshirilayotganini ko'rsatadi. Ushbu jarayon bankning moliyaviy barqarorligi, resurs bazasining mustahkamlanishi va raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Xalqaro tadqiqotlarda tijorat banklarining global moliya bozorlariga integratsiyalashuvi moliyaviy resurslar bazasini kengaytirish va bank faoliyatini diversifikatsiya qilishning muhim yo'li sifatida baholanadi. Tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, xalqaro moliya bozorlariga chiqish banklarga uzoq muddatli kapital jalb qilish, valyuta risklarini samarali boshqarish va xalqaro moliyaviy instrumentlardan foydalanish imkonini beradi. Shu bilan birga, bunday integratsiya banklarning institutsional rivojlanishini tezlashtiradi va ularning global raqobatbardoshligini oshiradi (Claessens, 2020).

Boshqa ilmiy ishlarda banklarning xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvi moliyaviy barqarorlik bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, xalqaro bozorlarda faol ishtirok etuvchi banklar kapital yetarliligi va likvidlik ko'rsatkichlari bo'yicha nisbatan yuqori natijalarga erishadi. Biroq muallif xalqaro integratsiya jarayoni banklardan kuchli risk-menejment va shaffof boshqaruv tizimini talab qilishini alohida ta'kidlaydi (Allen, 2021).

Shuningdek, ayrim tadqiqotlarda rivojlanayotgan mamlakatlar banklarining xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvi milliy bank tizimini modernizatsiya qilishning muhim omili sifatida ko'rsatiladi. Tadqiqotlarda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik banklarda zamonaviy bank texnologiyalarini joriy etish, korporativ boshqaruv sifatini oshirish va moliyaviy xizmatlar ko'lamini kengaytirishga xizmat qilishi qayd etilgan. Ushbu yondashuv bank sektorining uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi (Beck, 2022).

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston tijorat banklarining xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvi ularning barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. O'zmilliybank AJ misolida xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuv bankning moliyaviy barqarorligi va strategik rivojlanishiga ijobiy ta'sir

ko'rsatayotgani tasdiqlanadi. Ushbu tajriba boshqa tijorat banklari uchun ham samarali rivojlanish modeli sifatida xizmat qilishi mumkin.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2023). Bank sektorini rivojlantirish va xalqaro integratsiya strategiyasi. Toshkent: O'zR Markaziy banki, 15–32-betlar.
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). Tijorat banklarining xalqaro operatsiyalari bo'yicha yillik hisobot. Toshkent: O'zR Markaziy banki, 18–37-betlar.
3. O'zmilliybank AJ. (2024). Xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik va tashqi moliyalashtirish bo'yicha tahliliy hisobot. Toshkent: O'zmilliybank AJ, 9–24-betlar.
4. Allen, F. (2021). International banking and financial stability. *Journal of Banking & Finance*, 133, 106–128-betlar.
5. Beck, T. (2022). Banking sector development and international financial integration. *World Bank Economic Review*, 36(2), 215–238-betlar.
6. Barth, J. (2020). Bank regulation, supervision, and global financial markets. *Journal of Financial Regulation*, 6(2), 189–205-betlar.
7. Claessens, S. (2020). Global banking: recent developments and insights. *International Finance*, 23(3), 321–345-betlar.
8. Demirguc-Kunt, A. (2021). Global financial integration and banking resilience. *World Bank Research Observer*, 36(1), 1–25-betlar.
9. Kholdorov, S. (2024). O'zbekiston bank tizimini global moliya bozorlariga integratsiya qilish yo'nalishlari. *Bank ishi va moliya bozori*, 2(8), 41–48-betlar.
10. Murodova, N. (2023). O'zbekiston tijorat banklarining xalqaro moliya bozorlariga chiqish imkoniyatlari va cheklovlari. *Iqtisodiyot va moliya*, 4(6), 33–40-betlar.
11. Sathyamoorthi, C. R. (2020). Financial globalization and banking sector performance in emerging economies. *International Journal of Finance & Economics*, 25(4), 612–624-betlar.